

Synspunkter angående vassdragsforbund/ avløpssamband

Av overingeniør John Hatling

John Hatling er cand. real. fra Universitetet i Oslo i 1967. Han er ansatt som overingeniør ved Statens vann- og avløpskontor.

Etter foredrag i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene, 14. september 1972

Begrepene vassdragsforbund/avløps-samband har ingen entydig definisjon. Det medfører at folk ofte snakker forbi hverandre når disse problemene drøftes. Størrelsen av forbundene kan variere fra samarbeid om vann- og avløpsproblemene i to kommuner til forbund for hele vassdrag som Numedalslågen og Glåma.

Oppgavene som vassdragsforbundene er tiltenkt å arbeide med, varierer kanskje like mye som størrelsen; fra løsning av dagens praktiske problemer til forsøk på å trekke opp retningslinjer for general- og regionplanleggingen i vassdragets nedbørfelt med utgangspunkt i vassdragets tilstand.

Med dagens utbredte ønske om å se alle ting i sammenheng, er det mange som er tiltalt av å gå inn for det mest omfattende opplegg ved opprettelse av vassdragsforbund både når det gjelder størrelse og arbeidsoppgaver, dvs. utarbeidelse av såkalte

vassdragsutnyttelsesplaner som kan styre utviklingen i nedbørfeltene. Det er tvilsomt om dette i dagens situasjon er en god løsning. Nedenfor er angitt en del av de vanskelighetene som en vil møte i arbeidet med utnyttelsesplaner for vassdrag:

- En nødvendig forutsetning for enhver planlegging er kjennskap til de resultater ulike tiltak vil medføre. Hvis en vassdragsutnyttelsesplanlegging skal være meningsfylt, må en derfor kjenne til:
 - a) hvilke forurensningstilførsler som vil oppstå ved iverksettelse av ulike tiltak i nedbørfeltet,
 - b) hvilken forurensningssituasjon tilførslene vil være årsak til i vassdraget, samt
 - c) hvilke krav til vannkvaliteter som er nødvendig for å tilgodese de ulike brukerinteressene.
- Når det gjelder forurensningsmengder fra de ulike aktiviteter i et nedbørfelt, kan en relativt lett skaffe seg oversikt over den forurensning som skyldes industrielt avløpsvann og sanitæravløpsvann

(boliger, forretninger, skoler m.v.), mens tilførselen fra jordbruk er vanskelig å anslå. Hvor mye de forskjellige forurensningstilførsler kan reduseres ved iverksettelse av rensetiltak m.v. er det likeledes ikke mulig å anslå med noenlunde sikkerhet. Enda vanskeligere er det å forutsi hvilken forurensningstilførsel forskjellig fremtidig utnyttelse av nedbørfeltet vil medføre, særlig som følge av den teknologiske utvikling.

- Vannforskningen har foreløpig ikke kommet så langt at det normalt er mulig å forutsi responsen i et vassdrag som følge av en bestemt forurensningstilførsel. Hvilke krav til vannkvalitet som er nødvendig for å tilgodese de ulike brukerinteresser, er også dårlig definert for de aller fleste forureningskomponenter.

I henhold til det som er nevnt ovenfor, er grunnlaget for utnyttelsesplaner for vassdrag dårlig, og det kreves betydelig forskningsinnsats for å bedre dette grunnlaget. En er derfor sterkt i tvil om det på det nåværende tidspunkt er praktisk mulig med utgangspunkt i et vassdrags tilstand å finne fram til hensiktsmessige retningslinjer for general- og regionplanleggingen i de kommuner som sogner til vassdraget.

I lang tid fremover vil de eksisterende utslipp være den dominerende forureningskilde og det mest presserende og kostnadskrevende problemet å løse. I arbeidet med å løse eksisterende forureningsproblemer synes det ikke å være behov for

omfattende vassdragsutnyttelsesplaner. Mange kommuner har kommet godt i gang med utarbeidelse av avløpsplaner (rammeplaner for kloakk) med alternative løsninger, og det er klart hva som må gjøres for å bedre forholdene.

Det arbeides nå langt mer aktivt enn tidligere med å løse vannforureningsproblemene her i landet, ikke minst som følge av lov om vern mot vannforurensning. Det er fare for at nye måter å angripe problemene på, f. eks. ved utarbeidelse av omfattende vassdragsutnyttelsesplaner, vil hindre eller forsinke det arbeidet som er i gang.

Ved utnyttelsesplaner for store vassdrag er også mulighetene for effektivt samarbeid mellom så mange kommuner med forskjellige interesser i vassdraget små.

Istedenfor omfattende vassdragsutnyttelsesplaner bør samarbeidet over kommunegrensene i VA-spørsmål i større utstrekning gå direkte på de praktiske problemene. Vassdragsforbund/Avløpssamband har ganske sikkert mange fordeler i områder (regioner) hvor det er naturlig og hensiktsmessig å samarbeide om vann- og avløpsproblemer, f. eks. ANØ-området, Hamarregionen. Forbundene bør helst utgjøre en region, slik at vassdragsforbundene består av kommuner som også samarbeider om løsning av andre felles problemer. Det vil da videre være naturlig at regionplanrådet utgjør styret i vassdragsforbundet. Slike forbund som nevnt her, bør ha tilstrekkelig teknisk ekspertise til å planlegge og forestå bygging og drift av de tekniske anlegg.

For å få i gang effektivt samarbeid, trengs videre omfattende fullmakter fra kommunene samt økonomiske virkemidler. Det bør være direkte kontakt mellom vassdragsforbundene og vassdragsmyndighetene. Koordinering av VA-planene og det øvrige planleggingsarbeid etter bygningsloven skulle være tilstrekkelig ivare tatt i og med at regionplanrådet utgjør styret i vassdragsforbundet.

I regioner hvor det i liten utstrekning er aktuelt med felles løsninger av vann- og avløpsspørsmålene, synes det ikke nødvendig med vassdragsforbund med utstrakt myndighet og teknisk kompetanse. Det kan imidlertid være praktisk at regionplanrådet eventuelt koordinerer utarbeidelsen av VA-planene gjennom felles konsulenter og at rådet leder undersøk-

elser av vannforsyningskilder og resipienter.

Samarbeid er også nødvendig ut over grensene til de regionale vassdragsforbund. Her er det trolig hensiktsmessig med rådgivende utvalg uten avgjørende myndighet for hele vassdrag eller fjordområder med den målsetting å redusere forurensningstilførslene slik at eksisterende og fremtidige interesser i resipienten blir best mulig ivaretatt. Et slikt utvalg kan f. eks. foreta kartlegging av interessene i vassdraget eller fjordområdet og ha ansvaret for nødvendige undersøkelser av resipienten. På sikt kan et slikt utvalg forsøke å komme fram til en målsetting for vannforekomsten som kan være veiledende for kommuner, regioner, fylker og de sentrale myndigheter.